

Beoordeling doctoraalscriptie Jana Kijonková: *Taboewoorden en diftongering in het Nederlands*, Praag 2010 (begeleider: Jan Pekelder).

Onderzoeksubject en onderzoeksdoel

Het onderzoeksubject van de onderhavige scriptie betreft de diftongering (of niet) van Nederlandse taboewoorden in het begin van de Nieuwnederlandse periode. Het doel is na te gaan of de hypothese geformuleerd door Hamans (1979) houdbaar is. Deze stelt dat taboewoorden niet hebben meegedaan met de zestiende-eeuwse diftongeringsgolf vanwege hun geringe of zelfs ontbrekende lexicale diffusie. De twijfel aan de hypothese van Hamans wordt met name gevoed door het inzicht dat deze over een zeer beperkt corpus beschikt: zes woorden met /i/ en /ei/ en twee met /ü/ en /ü/. De kandidaat wijst er terecht op dat dit het onderzoek uiteraard op losse schroeven zet.

Methode

De scriptie vertoont een gedegen klassieke opbouw: na de algemene inleiding, volgt een beschrijving van de stand van het onderzoek, de presentatie en beschrijving van het gebruikte corpus en vervolgens de analyse. Het geheel wordt afgesloten met algemene conclusies. In de stand van het onderzoek wordt het bekende diftongeringproces beschreven van /i/, /ü/ en /u/ naar respectievelijk /ei/, /ü/ en /u/, alsmede de verschillende types uitzonderingen (onomatopeën, samenstellingen en taboewoorden). Tevens wordt ingegaan op de diverse in de literatuur onderscheiden types taboewoorden (o.a. scheldwoorden, vloeken en informele woorden). Een en ander mondt uit in een werkdefinitie van de term ‘taboewoord’. Het corpus heeft de kandidaat zelf met grote zorgvuldigheid vergaard. Het bestaat uit 91 taboewoorden. (de overgang van /u/ naar /u/ werd buiten beschouwing gelaten). Het belangrijkste criterium bij de keuze was, afgezien van het taboekarakter, dat de woorden ontstaan moesten zijn voor de periode van de diftongering (dus voor 1500).

Het onderzoek

Het belangrijkste resultaat van het onderzoek is de vaststelling dat slechts 53% van de /i/-woorden van het corpus zijn gediftongeerd (n = 62), terwijl dit voor de /ü/-woorden 92% bedraagt (n = 29). Gezien de waardes van n blijkt alleen het tweede percentage significant te zijn (95%-niveau). Dit betekent dat de hypothese van Hamans gefalsifieerd is voor wat de /ü/-woorden betreft. Ondanks de interessante uitwerking van de problematiek, rijzen er vele vragen. We noemen er hier twee. De kandidaat merkt in paragraaf 5.2. (pag. 80) op dat het in een eventueel vervolgonderzoek nodig is om meer /i/-woorden te verzamelen om significante resultaten te krijgen. Waarop is deze gedachte gebaseerd? Het kan toch ook heel goed zijn dat de /i/-woorden om diverse redenen – waarvan de auteur zelf trouwens ook een aantal noemt – slechts zeer ten dele zijn gediftongeerd? Een tweede vraag is fundamenteeler. Alles staat of valt met de werkdefinitie van de term ‘taboewoord’. Deze luidt (pag. 29): “Met een taboewoord wordt (...) bedoeld een woord dat meestal wordt gebruikt in informele spreesituaties, onder bepaalde omstandigheden (bijv. in

een persoonlijk gesprek) en tussen mensen die elkaar kennen en die in een gelijkwaardige relatie tot elkaar staan.” Kan de kandidaat haar gedachten eens laten gaan over de vraag in hoeverre deze op zich toch wel erg vage omschrijving aan te scherpen is? We constateren namelijk dat de woorden van het corpus weliswaar onder de definitie vallen, maar tevens dat woorden die waarschijnlijk niet als taboewoorden worden gezien er soms ook onder zouden kunnen vallen: *mama, paps, lieverd*, enzovoorts.

Eindoordeel

Het onderzoek wordt niet altijd even zorgvuldig uitgevoerd. Er is een opvallend verschil tussen de kwaliteit van de eerste en de tweede helft van de scriptie. De indruk bestaat dat de kandidaat voor het laatste deel onder te grote tijdsdruk heeft gestaan. Dit neemt echter niet weg dat de vraagstelling zeer interessant is en de gehanteerde methodologie in het algemeen vrij goed. Het getuigt *sowieso* van grote moed om een dergelijk diachronisch onderwerp voor een doctoraalscriptie te kiezen als men bedenkt dat het hier om een voor de kandidaat vreemde taal gaat. Het taalgebruik ten slotte is ruim voldoende. Dit neemt echter niet weg dat er nog diverse taalfouten zijn blijven zitten. Alles overwegende komen we daarmee tot het eindoordeel 2.

Prof. Jan PEKELDER

